

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 6 mars 1889, kl. 12 midd.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning af väckta motioner om utförselstull å jernmalm.

Till bevillningsutskottet hafva blifvit hänvisade fyra särskilda motioner, innehållande yrkande om utförselstull å jernmalm, nemligen tre från Första Kammaren, n:o 4 af herr *af Burén*, n:o 19 af herr *Reuter-svärd* och n:o 33 af herr *Ericsson*, samt en från Andra Kammaren, n:o 155 af herr *G. de Laval m. fl.* Härjemte har från Första Kammaren till utskottet öfverlemnats ett i anledning af omförmälda motioner af herr *Hedlund* inom Kammaren afgifvet yttrande.

Herr *af Burén*, hvilken yrkar, att å svensk jernmalm måtte sättas en utförselstull af 100 öre för 100 kilogram, anför till stöd därför hufvudsakligen följande. Inom Europa är det endast Ryssland, Spanien och Sverige, som hafva jernmalm tillräckligt för eget behof och derutöfver, hvaremot alla öfriga länder måste importera jernmalm. Den spanska malmen är enligt tillgängliga upplysningar snart slut och från Ryssland torde det blifva allt för dyrt att hemta jernmalm. Sverige skall därför komma att med afseende å jernmalm intaga en framstående plats gent emot andra jernproducerande länder. I denna landets stora tillgång på goda och rika jernmalmer, passande för bessemer- och martintillverkning, och andra länders brist derpå ser motionären en räddning för den svenska jernhandteringen. I dennas intresse måste det ligga att icke genom malmexport befordra öfverproduktion af jern i utlandet. Att exportera landets jernmalm såsom sådan vore ju för öfrigt redan i och för sig en stor nationalförlust. I stället för att genom export af våra

rikaste jernmalmer fylla bristen på god och rik jernmalm i utlandet, böra vi med alla till buds stående medel motarbета en dylik export.

Herr *Reuterswårds* motion, med hvilken herr *G. de Laval* m. ft. i allt väsentligt öfverensstämmer, är af följande lydelse:

»Olika mot Sveriges och Europas alla öfriga större malmlager, som i allmänhet ligga *under jord* och måst uppletas samt därför med skäl fått namn af *malmfyndigheter* och gifvit verklig anledning till inmutning, uppstiga Lapplands största jernmalmberg till betydlig höjd öfver den kala och öde slätten, så att de på flera mils afstånd lära synas mot horisonten, medan deras mörka färg och tindrande ytor lätt skilja dem från alla andra berg.

Detta har gjort, att de redan varit kända i 150 år samt under denna tid varit föremål för undersökning, inmutning och brytning, som dock alltid måst afstanna, hufvudsakligen på grund af bristande kommunikationer.

Hvad som först stälde dessa malms bergs ofantliga värde i sin rätta dager var den officiella undersökning, som under loppet af år 1874 föreslogs af landshöfdingeembetet i Norrbottens län och tillstyrktes af vederbörande auktoriteter samt år 1875 på Kongl. Maj:ts befallning utfördes af geologiska byrån.

Denna undersökning visade, att *ensamt vid de tre malms bergen Gellivara, Kirunavara och Luossavara finnes öfvan jord en tillgång af nitton milliarder centner jernmalm utaf omkring sjuttio procent jernhalt.*

Hvad som ytterligare ger ökad betydelse åt den oerhörda tillgången på och den ovanligt höga jernhalten hos dessa malmer är, att en stor del af malmen från Luossavara och Kirunavara samt från stora fält i Gellivara är ganska fri från fosfor och svafvel samt därför passar bättre för tillverkning af stål och äfven af finare jern än malmen från de flesta af utlandets nu i stort brutna lager. Dessutom finnas andra vidsträckta delar af dessa malmfält, som hålla 2—3 procent fosfor. Ur dessa malmer kan genom lämplig förädlingsmetod vinnas icke blott ett för många ändamål dugligt jern, men äfven ur deras slagg de största rikedomar af fosforsyra, ett af jordbrukets viktigaste gödningsämnen. Dessutom finnas i Gellivara malms berg stora tillgångar af ren *Apatit*, just det mineral, hvori fosforsyran rikligast förefinnes.

Den ständigt ökade jern tillverkningen inom vestra Europas flesta länder och Nordamerikas Förenta Stater hemtar redan från utlandet år för år ökade kvantiteter jernmalm. Denna malm har förut samlats från skilda håll, från Uba, Norra Afrika och Spanien, men tages nu nästan uteslutande från de rika malmsfälten vid Bilbao.

Denna ständigt stegrade konsumtion har dock haft till följd, att lagren der blifvit i betänklig grad åtgångna, hvilket ock lär vara fallet med de större, för det mesta långt mindre jernhaltiga malmlagren i England, Förenta Staterna, Tyskland, Frankrike, Belgien och Luxemburg.

Till följd af denna minskade tillgång på råvaran, malm, måste sannolikt det allmänna priset å jern inom få decennier komma att stiga betydligt. Ty då man under senare årtionden fruktlöst ansträngt sig för att uppleta ny tillgång på större lager af jernmalm inom åtkomliga delar af verlden, är ej troligt, att detta sökande nu skall krönas med större framgång.

Under sådana förhållanden var det ej oväntadt att förliden höst från England höra ett malmsyndikat der vara under bildning, afsedt att omfatta våra lappska malmfält och de förnämsta grufvorna vid Bilbao. Men när hela återstående tillgången af malm i Bilbaofältet år 1883 uppskattades till omkring 50 millioner tons och derifrån sedan årligen utförts $3\frac{1}{2}$ —4 millioner tons, skulle de vara tömda inom 10 år härefter. Turen skulle sedan hufvudsakligen komma till våra lappska malmfält. Men med en årlig förbrukning af 4 millioner tons skulle det dröja minst 200 år, innan man ens hunnit bryta hvad malm i dem finnes ofvan jord.

Många år innan Kongl. Maj:t den 8 december 1882, med förbigående af sökande, som ville bilda ett uteslutande svenskt bolag, gaf åt andra svenskar koncession å Lule—Ofotens jernväg med rätt att på utländingar öfverflytta denna koncession, var det för en hvar klart, att om de lappska malmtillgångarna vid den tidpunkt, då de spanska malmlagren blifvit tömda, genom jernvägsförbindelse vore tillgängliga för världsmarknaden, skulle på dem kunna skördas stora rikedomar. Lika tydligt är äfven, att om priset på dessa malmer, hvilka utan tvifvel blifva oundärliga för de stora jernproducerande länderna, höjes genom en exporttull, kommer äfven det allmänna priset på jern att stiga, hvilket skulle lända vårt land i öfrigt till stor fördel.

Under olika tider hafva skilda åsichter gjort sig gällande, om dessa outtömliga malmtillgångar borde uteslutande behållas för inhemska företagsamhet eller lemnas åt utländingar. Medan under de senare åren allt gjorts att åt utländingar upplåta dessa skatter, hyste både regering och Riksdag i äldre tider helt andra tänkesätt.

Sålunda erbjöd sig ju ett engelskt bolag att köpa Gellivara-godsen af konung Carl Johan, som då egde dem. Men han afslog det, enär han ej ville låta en så stor svensk possession råka i utländsk hand och fruktade främmande intrång inom en aflägsen gränsort. Detta var dock vid en tid, då jernvägarnes betydelse för samfärdseln var okänd.

Långt senare, eller vid 1853—1854 års riksdag, då frihandels teorier mera allmänt började bryta sig fram och lemnade viktiga spår i tulltaxan, ansåg man sig dock behöfva hålla kvar exportförbud på malm, som först vid följande riksdag utbyttes mot en exporttull af 50 öre för centner. Riksdagen aflät härom den 23 september 1854 följande märkliga skrifvelse till Kongl. Maj:t:

»Ehuru malm, nu till utförsel förbuden, svårligen skulle, till följd af den dryga forslingskostnaden, kunna under nuvarande förhållanden blifva föremål för betydligare utförsel, äfven om denna emot låg tull frigåfves, hafva riksens ständer likväl funnit betänkligt att i detta fall tillämpa den grundsats i afseende å förbudens upphäfvande, hvilken riksens ständer eljest omfattat. Förhållandena kunde nemligen förändras och exempelvis våra nordligaste jernmalmsstreck komma i annans ego och göras till föremål för vidsträckt bearbetning samt dymedelst en malmutförsel framkallas, som kunde sätta rikare länders jernindustri i tillfälle att på världsmarknaden uttränga härstädes beredt jern. — Möjligheten af en sådan händelse hafva riksens ständer ansett böra föranleda utförsel förbudets bibehållande, desto hellre som malmutförsel under vanliga förhållanden icke lär komma att ega rum, och således ett uttryckligt förbudsstadgande icke skäligen kan anses förnärma någon inhemsk industrigren. — Då Eders Maj:t emellertid äskat bestämmande af eventuella tullafgifter å nu förbudna artiklar, hafva riksens ständer, med bibehållande för sin del af utförsel förbudet å malm, rå och osmält, ej specificerad, bestämt den eventuella utförseltullen derå till 1 riksdaler pr skeppund stapelstadsvigt.»

Många af i denna skrifvelse framlagda skäl gälla ännu, ja, några af dem i än högre grad än förut, enär utländingen på grund af förbättrade metoder nu bättre än förr kan ur sämre malmer framställa ett jern, som på flera håll börjat uttränga det svenska.

Nu har redan den af 1853—1854 års Riksdag förutsedda möjlighet inträffat. Detta gör oss till en pligt att fullfölja deras kloka och förutseende plan, desto mera då det nu gäller icke blott att skydda vår näst jordbruket och trävarurörelsen viktigaste handtering, men äfven att på samma gång skapa betydande inkomster för staten.

Under sådana förhållanden vore det ej väl betänkt, om staten utan minsta ersättning tillåte ett utländskt syndikat att tillgodogöra sig vårt lands på detta område rikaste skatter och på samma gång skada vår egen sjunkande jernindustri.

Detta desto mer, då intet hindrar Sverige att, så som sig bör, genom lämplig exporttull draga fördel af dessa rikedomar. I en tid,

då statens kraf på individen ständigt växa, och denne redan nu blott med stor svårighet förmår bära dagens tunga, har Riksdagen, synes oss, ej rätt att för landet åsidosätta en inkomst, som inom tjugu år sannolikt kan uppgå till lika många millioner kronor om året.

Lyckligtvis hafva statsmagtarna ej genom ens minsta antydan om framtida frihet från exporttull på jernmalm bundit eller minskat svenska folkets rätt att i en vanlig skattefråga handla efter som landets allmänna bästa och jernhandteringens fördel det fordra.

Vi hafva här blott att räkna med Lule—Ofortens jernvägs-aktiebolag samt med de enskilde svenska män, som inmutat hela malmberg, sedan långa tider kända, och på hvilka *staten* just satt värde genom en officiel uppskattning af deras tillgångar.

Hvad beträffar nämnda jernvägsbolag, så lærer det redan från sin första stund fört ett vanskligt lif och har endast genom Kongl. Maj:ts undseende kunnat börja malmfrakt på en icke lagligen afsynad bana. Dess, såsom mig synes, djerfva och trots flera officiella vederläggningar upprepade försök att visa sig åtnjuta svenska statens garanti äro i för friskt minne att behöfva upprepas samt böra äfven gifva regeringen goda skäl att härefter med största stränghet öfvervaka det punktliga uppfyllandet af hvarje vilkor i dess redan allt för gynsamma koncession.

Man har talat vidt och bredt om, huru Lule—Ofortens jernväg skulle komma att i hög grad gagna främst hela Norrbotten, dernäst egare af skog och sågverk i Norrland samt gifva rikligt arbete åt våra grufarbetare. Men så som koncessionen nu är affattad, kunna vi ej finna annat, än att denna bana skall göra Sverige ganska ringa, om ens något gagn till väl behöflig motvigt mot de många och stora politiska vådor, den manar fram öfver värnlös och aflägsen bygd.

Ty enligt mom. 7 i jernvägsbolagets koncession har detta rätt att mot allmänheten hålla en frakttaxa, som med 25 procent öfverstiger den högsta här i landet å någon enskild jernväg tillämpade. När man besinnar, att vid korta och mest för persontrafik afsedda banor taxan för frakt af vissa slags gods — helst af ringa betydelse för dessa banor — ibland sättes så hög att den, redan utan någon vidare stegring med 25 procent, skulle omöjliggöra all frakt på större afstånd, inses tydligt, att en dylik taxa på Lule—Ofortens jernväg måste göra all godstrafik beroende af godtycket hos ett utländskt bolag, som naturligt skall bruka denna sin rätt till att utestänga all täflan och derigenom efter hand slå under sig allt af värde inom jernvägens trafikområde.

Den ekonomiska vådan häraf ligger öppen deri, att bolaget redan lyckats förvärfva sig rättigheten att bearbeta Gellivara, Kirunavara och

Luossavara. Derigenom torde jemväl åtkomsten af Lapplands öfriga värdefulla grufvor blifva en tidsfråga för bolaget. Det kan ej vara skäl, att Riksdagen stillatigande låter ett bolag, bestående af för vårt lands intressen främmande utlänningar, utöfva en sådan verksamhet inom denna aflägsna bygd.

Bolaget har redan tydligt visat sina afsigter genom sitt till Kongl. Maj:t ingifna förslag till trafiktaxa, hvori det brukat sin i förut nämnda mom. 7 medgifna rätt derhän att, enligt trafikstyrelsens utlåtande i frågan, jernmalm skulle från Gellivara till Luleå för 192 kilometers frakt belastas med samma afgift, till hvilken den enligt statsbanans taxa kunde fraktas, 1,200 kil., d. v. s. ända från Luleå till Stockholm, samt att frakt af t. ex. rundvirke, som från Bräcke till Sundsvall (126 kil.) kostar 32 öre, skulle för samma afstånd på Lule—Ofotens jernväg draga en frakt af 104 öre.

På goda skäl uttalar sig därför trafikstyrelsen i sitt nämnda utlåtande af 9 april 1888 sålunda:

»Med stöd af hvad nu blifvit i underdånighet anfördt, håller trafikstyrelsen före, att någon transport af malmer och trävaror å Lule—Ofotens jernväg icke är möjlig med de fraktafgifter, som i det ingifna taxeförslaget uppgifvits, samt att närmaste följderna af en fastställelse utaf berörda afgifter skulle blifva, att jernvägens egare med uteslutande af alla andra blefve i tillfälle att bedrifva malmbrytning och trävarurörelse i de trakter, som omgifva banan.»

Att Lule—Ofotens jernvägsbolag anser sig skola skörda stor vinst af dessa förhållanden, synes bäst genom dess den 14 december 1888 till Kongl. Maj:t ingifna anbud, att svenska staten redan år 1904 skulle eventuelt komma i besittning af dess jernväg. I mom. 8 erbjuder sig nemligen bolaget att från början af år 1892 (sjelft amortera sin bana genom att) vid slutet af hvarje kalenderhalfår inbetala till C. J. Hambro & Son i London 6 shillings sterling för hvarje ton jernmalm, som under då förflutna halfår utförts från Luleå eller Ofoten.

Fastän Kongl. Maj:t afböjt nämnda anbud, visar det dock, att bolaget kan utan afsaknad skänka bort 6 shillings pr ton, hvilket vidare anger, att det för egen del beräknar en mycket större vinst på sin malm. Bolaget inser nogsammt, att, i mån som Spaniens malmtillgång börjar tryta, det på samma gång kan betydligt höja sitt pris å de rika lappska malmerna, så att det förutom nämnda amortering kan göra stor vinst på sin malmexport. Af detta skäl anser jag bolaget äfven tåla vid högre tull än de 6 shillings pr ton, som det oombedt velat skänka

till svenska staten, detta desto mer, då den af detsamma erbjudna hastiga amorteringen ej vidare kommer i fråga.

Då det ej kan lida tvifvel, att en storartad export af *billig* jernmalm från dessa nordliga trakter kommer att än ytterligare försvåra vår redan tryckta jernhandtering, anser jag det vara af största vikt att Riksdagen, i hvad på densamma ankommer, vidtager sådana åtgärder, att staten af dessa malmrikedomar bereder landet de största möjliga fördelar.»

Herr *Reuterswärd* förordar en utförelstull af minst 70, högst 100 öre pr 100 kilogram, och herr *G. de Laval m. fl.* en dylik tull af minst 1 krona för 100 kilogram.

Herr *Ericsson* finner, att, om dessa förslag vunne Riksdags och regerings bifall, redan häfdvunna rättigheter derigenom skulle våldföras, och mellersta Sveriges grufegare betagas förmånen af att kunna söka afsättning på utländsk ort af en arbetsprodukt, som på flera gruffält hopas utan att finna afsättning. Motionären fortsätter derefter:

»En inskränkning i afsättningen måste ovilkorligen medföra inskränkning i arbetstillgång inom de orter, hvarest grufvorna äro belägna — en effekt af tullskydd, som hittills åtminstone icke ansetts öfverensstämmande med tullskyddsvännernas program.

Det torde vara välbekant, att jernprocenten af allra största delen af mellersta Sveriges jernmalmer ligger omkring 50. Det enda land, som hittills genom sin närbelägenhet kunnat draga någon nytta af dessa svaga malmer, är vårt gamla brödraland Finland, hvilket land äfven efter dess afskiljande från Sverige haft traktatsenlig rätt att derifrån erhålla sitt malmbehof. Deremot veta vi, att norrbottensmalmerna hålla 70 procent jern och derutöfver. Det förefaller mig därför icke nyttigt, rättvist och billigt att skära den nyttiga och till äfventyrs rent skadliga malmexporten öfver en kam, hvarför jag, med förbigående af vidare utredning i frågan, hvartill jag för öfrigt i sinom tid är beredd, får föreslå,

att, vid export af jernmalm, all malm, som vid profning af taget generalprof håller 60 procent jern eller derutöfver, skall beläggas med en utförelstull af 50 öre pr 100 kilogram, men all malm under 60 procent jernhalt tills vidare vara tullfri.»

Sveriges export af jernmalm har utgjort:

åren 1873—1877 i årligt medeltal	20,754,286	kilogram
» 1878—1882 » » »	20,050,257	»
» 1883—1887 » » »	33,802,541	»

År 1888, det första år Gellivara-malm utfördes, steg exporten till 117,350,000 kilogram, hvaraf ensamt från Luleå utskeppades i rundt tal 70,650,000 kilogram.

Det är visserligen sant, att sistlidna års utförsel af Gellivara-malm icke var af sådan betydighet, att den medfört någon af de utaf motionärerna befarade vådorna för den svenska jernhandteringen, men de resultat, som vunnits öfver allt, der Gellivara-malm användts, gifva otvetydigt vid handen, att norrbottensmalmerna hafva en stor framtid för sig. Redan nu utbjudes på den engelska jernmarknaden Gellivara-tackjern och noteras till pris, som under nuvarande förhållanden måste anses särdeles gynsamma. Af alla tecken att döma synes också det utländska jernvägsbolag, hvilket förvärfvat rättighet att under en längre följd af år bryta dessa malmer, med ifver rusta sig för utskeppning af malm i en efter våra förhållanden oerhörd skala.

Att en dylik export af jernmalm skall, såsom motionärerna påpeka, lända vår urgamla bergshandtering till stort men, om icke alldeles undergräfvat dess bestånd, anser utskottet ligga i öppen dag. Förarbetningen af dessa rika malmer böra vi på allt sätt söka förbehålla åt vårt eget land, och detta så mycket hellre, som det för den svenska bergshandteringen måste vara ödesdigert, om på världsmarknaden kan till jemförelsevis billigt pris utbjudas en malm, hvaraf frambringas ett jern af den beskaffenhet, att det kan uthärda en täflan med det svenska. Engelske fackmän hafva ock redan till fullo insett betydelsen af norrbottensmalmernas införande på marknaden. En ansedd engelsk tidskrift för grufdrift hänvisar bland annat på den ökade konkurrens, som grufegarne i England skola komma att utstå, men anser dem dock kunna finna någon tröst i sin sorg deröfver i det förhållandet, att Gellivara-grufvorna arbetas af ett engelskt bolag, deras malm transporteras i engelska fartyg och smältes i engelska masugnar.

Det är dock icke endast från bergshandteringsens synpunkt, som förevarande fråga kan betraktas. Det gifves äfven en annan, den, hvilken framhållits af herr *Hedlund* i hans ofvanberörda yttrande, hvarur utskottet anser sig böra här intaga följande:

»I Sverige likasom i andra länder hafva en gång våra obegagnade tillgångar i jord, skog och malmverk förklarats för regala, kronans egendom, nemligen från den tid, då de ännu icke voro gjorda till enskild egendom. Hade nu dessa bergverk fortfarande varit regale, så hade också kronan haft full rätt att för deras bearbetning upptaga en afgift, som engelsmännen kalla »royalty». Genom vår inmutningslag, som verkat godt för vårt land, men som ur eganderättens synpunkt kan anses be-

synnerlig, har kronan åt enskilde afhändt sig och måste afhända sig eganderätten och framför allt brukningsrätten till dessa egendomar. På detta sätt har kronans rättighet att uppbära »royalty» för inmutade malmgångar upphört. Men om hon kunde återfå denna rättighet på en annan väg, hvartill måhända en billig utförselstull kunde vara tjenlig, och om kronan derigenom kunde beredas inkomst, så synes det mig, att man derigenom icke öfverträdt lagen för det fria utbytet, åtminstone icke mer än som vore fullt rättmätigt. Då beror det dock på huru högt beloppet af denna royalty sättes. Nu hafva egarne af jernvägen der uppe hembjudit denna åt staten till inlösen, hvarvid man beräknat, att staten skulle få jernvägen för intet, då amorteringen deraf skulle betäckas genom en afgift på malmbrytningen af 6 pence (skall vara: 6 shillings) per ton. Då man tillika förklarar, att detta icke skulle hindra afsättningen, så låter det ju säga sig, att kronan icke vill låta denna inkomst gå i främmande händer utan förbehåller sig den sjelf».

Den af herr Hedlund sålunda framhållna principen synes utskottet så mycket mer beaktansvärd, som genom utförandet af malmen ur landet försvinner ett kapital, hvilket icke kan återförvärfvas, utan för alltid blifver borta, en omständighet, som för öfrigt i och för sig manar till åtgärder, afseende att förhindra misshushållning med en stor nationalrikedom.

Emot utförselstull å jernmalm anföres emellertid, att en dylik tull skulle blifva menlig för de grufegare i mellersta Sverige, hvilka redan nu exportera sådan malm. Herr Ericsson, hvilkens motion åsyftar att undanrödja denna olägenhet, har till utredning i frågan meddelat utskottet följande. Ur Stripa grufva i Lindes socken hafva under de sista tjugåren uppfordrats 500,000 till 700,000 centner jernmalm, en kvantitet, som vida öfverstigit egarnes behof. Öfverskottet har hittills med temlig lätthet kunnat säljas till andra orter, särskildt Finland. Under åren 1873—1887 har från Stripa grufva exporterats i medeltal 60,000 centner jernmalm om året. Priset å denna malm har i Köping varit minst 40 öre per centner. Då brytningskostnaden i genomsnitt utgjort 12 öre och frakten till Köping 16 öre per centner, återstår alltså en nettovinst af 12 öre per centner, eller 7,200 kronor om året. Från Grängesberget hafva öfver Oxelösund utskeppats år 1887 22,321 tons och år 1888 36,000 tons fosforhaltig jernmalm. Jernvägsfrakterna öfver Frövi—Ludvika, Köping—Hult och Flen—Oxelösundsbanorna utgöra omkring 4 kronor 10 öre per ton, eller för 1888 tillsammans 147,600 kronor. Då utförselstull å jernmalm skulle omintetgöra denna export, komme alltså en dylik tull att för nämnda banor betyda en minskad

inkomst af 147,600 kronor. Grufvegarnes, arbetarnes och ortens förlust torde kunna beräknas till ungefär samma belopp.

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr *P. Holm* har jemväl till utskottet öfverlemnadt en framställning i detta ämne, undertecknad af några personer från Norberg. Med förmålan att den jernmalmskvantitet, som från Norbergs bergslag under de sista 20 åren exportrats — hufvudsakligen till Finland — vissa år uppgått ända till en half million centner, eller 20,000 tons, uttalas i skrifvelsen den åsigt, att denna export genom åsättande af utförselstull skulle komma att upphöra, synnerligast som malmen vore fattig. Men om grufdriften skulle kunna uppehållas, tålde malmbrytningen icke någon inskränkning. Det vore därför af vigt, att bergslaget finge behålla nämnda lilla export.

Slutligen har ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr *P. A. H. Stjernspetz* meddelat utskottet en till honom stäld skrifvelse i ämnet från åtskillige grufarbetare i Grängesberg och Örebro läns bergslag, hvilken skrifvelse hufvudsakligen är af samma innehåll som den af herr Holm till utskottet öfverlemnade.

Utan att underskatta den ofördelaktiga inverkan en utförselstull å jernmalm skulle medföra för grufhandteringen inom vissa trakter af mellersta Sverige, kan utskottet likväl icke vid afgörandet af föreliggande fråga tillmäta denna inverkan någon synnerlig vigt. År 1886 brötos i Sverige, enligt den officiella statistiken, 20,409,975 centner eller 867,423,958 kilogram jernmalm. Samma år utfördes 19,288,017 kilogram, eller något öfver två procent af hela den brutna kvantiteten. Skillnaden emellan dessa kvantiteter, eller 848,135,941 kilogram, åtgick till fyllande af vår egen jernhandterings behof af malm. Nämnda siffror visa, att jernhandteringsens kraf äro de ojemförligt vigtigaste. Exporten af jernmalm från mellersta Sverige är icke af sådan betydelse för landet i dess helhet, att omsorgen om bevarandet af de vilkor, hvarunder denna export för närvarande arbetar, bör lägga hinder i vägen för en åtgärd, som för bergshandteringen i stort sedt är till bättnad. En tillbakagång af vår jernhandtering torde för öfrigt för grufdriften i mellersta Sverige innebära en vida större våda än upphörandet af den malmexport, som hittills egt rum derifrån, och skulle helt säkert medföra en denna export betydligt öfverstigande minskning i malmbrytningen.

På grund häraf och då herr Ericssons förslag, enligt hvad från sakkunnigt håll blifvit utskottet meddeladt, skulle — hvilket för öfrigt säger sig sjelft — om det också låte sig genomföra, erbjuda stora praktiska svårigheter och vara förenadt med betydande kostnader, har utskottet icke ansett sig kunna hos Riksdagen förorda detsamma. Der-

emot har utskottet beslutit tillstyrka Riksdagen att å all jernmalm, som ur landet utföres, sätta en afgift, lika för så väl rikare som fattigare malm.

I fråga om denna afgifts belopp har utskottet funnit de af motionärerne föreslagna tullsatserna, såsom innebärande rent af exportförbud, allt för höga. För sin del har utskottet stannat vid en tullsats af 30 öre för 100 kilogram. Då Luleå—Ofotens jernvägsbolag i sitt den 14 december 1888 till Kongl. Maj:t ingifna anbud, att svenska staten år 1904 skulle eventuellt komma i besittning af dess jernväg, erbjudit sig att från början af år 1892 afstå 6 shillings per ton, motsvarande ungefär 55 öre för 100 kilogram, utvisar detta, såsom jemväl i herrar Reuterswårds och de Lavals m. fl. motioner påpekas, att bolagets vinst måste skattas till minst nämnda belopp, men antagligen är ännu större. Om statsverket af denna vinst tager 30 öre för 100 kilogram, återstår dock för bolaget 2 kronor 50 öre per ton. Det af utskottet föreslagna beloppet kan således icke, enligt bolagets egna beräkningar, sägas omöjliggöra affärens drifvande.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen måtte, med afslag å herr Ericssons motion, på det sätt bifalla öfriga i ämnet väckta motioner, att Riksdagen beslutar, att jernmalm skall vid utförsel åsättas en tullafgift af 30 öre för 100 kilogram.

Stockholm den 4 mars 1889.

På utskottets vägnar:

ER. GUST. BOSTRÖM.

Reservationer:

af herrar *E. G. Boström*, friherre *Barnekow*, *Fock*, *Lithander*, *Sederholm* och *Tham*: »Emot utskottets beslut att tillstyrka Riksdagen att åsätta jernmalm vid utförsel en tullafgift af 30 öre för 100 kilogram, få vi härmed anmäla vår reservation.

Äfven vi skulle icke hafva motsatt oss, att en afgift pålågges den jernmalm, som ur landet utföres, om vi ej varit öfvertygade derom, att Sveriges med Frankrike och Spanien ingångna handelstraktater lägga bestämda hinder i vägen derför.

I art. 4 i traktaten med Frankrike heter det, att i afseende å utförseln af varor från Frankrike till de förenade rikena samt tvärt om må icke föreskrivas en mindre gynsam behandling än den för närvarande gällande. Om nu en vara, hvilken vid traktaternas afslutande utfördes utan erläggande af någon afgift, får en sådan sig åsatt, lär det väl svårligen kunna förnekas, att icke denna vara vid utförseln underkastas en ogynsammare behandling än förut. Att ifrågavarande art. i traktaten jemväl afsåg att förhindra påläggandet af utförselsafgift eller höjande af redan befintlig dylik afgift, framgår nogsam af hvad som förekom vid de underhandlingar, hvilka föregingo afslutandet af handelstraktaten med Frankrike den 14 februari 1865, ur hvilken traktat artikeln ordagrant intagits i nu gällande traktat af den 30 december 1881.

Till utskottet har hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, på nådigste befallning, öfverlemnadt utdrag ur protokoll öfver ett blandadt utrikes-, civil- och finansdepartementsärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i sammansatt svenskt och norskt statsråd å Stockholms slott den 2 februari 1865, och har hans excellens derjemte tillkännagifvit, att enligt nådigt beslut hinder ej möter för protokollsutdragets offentliggörande.

Af detta protokollsutdrag inhemtas, att statsministern för utrikes ärendena, gemensamt med cheferna för civil- och finansdepartementen i underdånighet föredrog:

»Angående art. 4 i kejsarliga franska regeringens förslag till handelstraktat, innehållande bestämmelser derom att, med vissa undantag, utförseln af varor från den ena af de kontraherande staterna till den andra, skulle helt och hållet befrias från alla afgifter, att de franske underhandlarne förmålt, att de väl icke ville ovilkorligen yrka på denna

artikelens affattande i enlighet med den af dem föreslagna redaktion, men att de å andra sidan ej heller kunde åtnöja sig med ett blott förklarande till protokollet af Kongl. Maj:ts minister, att han vore öfvertygad derom, att någon afsigt icke hos norska regeringen funnes att förhöja de i Norge påbjudna utförselstullar, enär, om det ej medgäfvades, att en bestämmelse härom finge uti sjelfva traktaten inflyta, detta med skäl kunde tydas så, som om man å de förenade rikenas sida hyste hemliga afsigter, till hvilkas genomförande Frankrike ej kunde antagas vilja samtycka, samt att de franske underhandlarne därför nu yrkade ej allenast att Norge skulle förbinda sig att icke, under det traktaten egde gällande kraft, höja der påbjudna utförselstullar, utan ock att Sverige skulle förpligta sig att under samma tid ej pålägga några dylika tullar, eller korteligen att de i afseende å dessa tullar i de förenade rikena nu bestående förhållanden skulle uti sjelfva traktaten omförmälas och genom densamma bekräftas.

Med anledning häraf yttrade nu hans excellens herr statsministern för utrikes ärendena i underdånighet följande:

Hvad härefter angår utförselstullarne, i fråga hvarom de franske underhandlarne uttalat den förmodan, att det beslut, som angående dem varit fattadt, afsåge att bereda Kongl. Maj:ts regering tillfälle att genomdrifva hemliga afsigter, som ej öfverensstämde med Frankrikes önskingar, så och ehuru, på sätt protokollet för den 4 sistlidne januari tillfyllest utvisar, detta ingalunda är förhållandet, och det följaktligen af sådan anledning ej kan vara nödigt att de förenade rikena ikläda sig mera bestämda eller vidsträckta förbindelser uti berörda hänseende, likväl och som de franske underhandlarne emellertid af nämnda anledning fordrat, att de nu i afseende å dessa tullar uti de förenade rikena bestående förhållanden skulle uti sjelfva traktaten bekräftas, samt det icke torde vara Eders Kongl. Maj:ts vilja att uti dessa förhållanden, hvarken för Sveriges eller för Norges del, åstadkomma någon förändring, hemställer jag, huru önskligt det än af andra, förut uppgifna skäl varit, att dessa tullar ej blifvit uti traktaten omförmälda, att Kongl. Maj:ts minister måtte få berättigas att medgifva intagandet uti traktaten af en bestämmelse innebärande att under traktatstiden några utförselstullar ej skola i Sverige påläggas, och de i Norge påbjudna dylika tullar ej förhöjas.

Uti hvad af hans excellens herr statsministern för utrikes ärendena

sålunda blifvit föreslaget och hemställt, instämde öfrige närvarande ledamöter af det svenska statsrådet.»

Hvad sålunda blifvit i underdånighet föreslaget och hemställt, behagade Kongl. Maj:t i nåder gilla och godkänna samt anbefalla, att instruktioner i enlighet dermed skulle medelst telegraf till ministern i Paris genast expedieras.

Härigenom synes det oss vara till fullo ådagalagdt, att art. 4 i traktaten med Frankrike, hvilkens bestämmelser ordagrant återfinnas i art. 6 i traktaten med Spanien, icke medgifver Sverige att pålägga någon vara utförselsavgift. Man har emellertid anmärkt, att innehållet af art. 11 i traktaten med Frankrike, i traktaten med Spanien motsvarad af art. 7, gifver stöd åt den uppfattningen, att sådan afgift skulle kunna föreskrifvas, allenast densamma tillämpades på alla nationer. Berörda art. 11 är af följande lydelse:

»De höga fördragslutande parterna tillförsäkra hvarandra ömsesidigt, i allt hvad införsel, utförsel och transitoförsändning angår, samma behandling, som tillkommer den mest gynnade nation. Hvardera parten förbinder sig att låta den andra komma i åtnjutande af hvarje förmån, privilegium eller nedsättning i tulltarifferna vid införseln eller utförseln af de i denna traktat omförmälda eller icke omförmälda artiklar, som den kan komma att medgifva en tredje magt. De höga fördragslutande parterna förbinda sig derjemte att icke mot hvarandra bestämma någon afgift eller något införsels- eller utförselsförbud, som icke på samma gång kommer att tillämpas på öfriga nationer».

Enligt vår uppfattning afser denna artikel att tillförsäkra de fördragslutande länderna i alla afseenden samma ställning till hvarandra som den mest gynnade nation. Det har blifvit upplyst, att vid underhandlingarna de franska ombuden samtidigt med art. 4 framlade förslag till redaktion af ifrågavarande artikel, hvilket förslag, utan att föranleda något meningsutbyte, oförändradt ingick som art. 10 i 1865 års traktat och derifrån som art. 11 i den nu gällande traktaten. Detta förhållande gifver otvetydigt vid handen, att artikelns innehåll på intet sätt ansågs kunna upphäfva det ifrågasatta allmänna förbudet mot bestående exporttullars höjning eller införandet af nya.

Till följd af denna vår åsigt om omöjligheten att nu pålägga utförselsavgift hafva vi icke ingått i pröfning af en eventuel dylik afgifts rätta belopp, utan inskränka vi oss till det yrkande, att ifrågavarande motioner för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda»;

af herrar *Forssman* och *Stephens*: »Som enligt de upplysningar, hvilka blifvit utskottet meddelade, åsättande af exporttull på jernmalm strider mot franska handelstraktaten, och, enligt § 2 mellanrikslagen, för varor, som ifrån ena till andra riket landvägen utföras, hvarken utförelstull eller transitoavgift må ega rum, finna vi häruti *tillräcklig* anledning motsätta oss bifall till motionerna och hemställa således, utan att anföra vidare skäl, att samtliga motioner angående åsättande af utförelstull å jernmalm måtte af Riksdagen lemnas utan afseende»;

af herr *Wallberg*: »Ehuru jag deltagit i det beslut, hvartill utskotts-majoriteten kommit, anser jag, att, då olika meningar uppstått huru vida gällande tariff-traktater medgifva åsättande af en sådan afgift å utförd malm, utskottet bort jemte beslutet om malmtull i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, derest gällande traktater skulle lägga hinder i vägen för tillämpning af ett sådant beslut, Kongl. Maj:t då ville, om så lämpligt anses, söka utverka medgifvande dertill, ett medgifvande som torde kunna utverkas så mycket lättare som hvarken Frankrike eller Spanien importerar malm från vårt land.

Jag anser därför, att utskottet jemte förslaget om afgift å exporterad malm bort föreslå, att, derest gällande tariff-traktater icke anses medgifva en sådan afgifts påläggande, utan medgifvande af den eller de stater med hvilka de ingåtts, Kongl. Maj:t då ville, om så lämpligt anses, söka utverka sådant medgifvande».

Herrar *Cederschiöld*, *A. E. Petersson* och *Sandwall* hafva anhållit att få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet, den förstnämnde på grund af sjukdom och de båda sistnämnde på grund af beviljad ledighet från riksdagsgöromålen.
